

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الثالث : الجماع و ان لم ينزل للذكر و الاثني ، قبل او دبرا ، صغيرا كان او كبيرا ، حيا او ميتا ، واطئا او موطوئا ، و كذا لو كان الموطوء بهيمة بل و كذا لو كانت هي الواطئة ، و يتحقق بادخال الحشفة او مقدارها من مقطوعها فلا يبطل بأقل من ذلك ، بل لو دخل بجملته ملتويا ولم يكن بمقدار الحشفة لم يبطل و إن كان لو انتشر كان بمقدارها .

بحث در مفطرات صوم بود ، صاحب عروة در اینجا مسئله را به نه صورت فرض کرده اند که در آنها جماع محقق می شود و موجب بطلان روزه می شوند ، البته هر کدام از این نه صورت به طور جداگانه نیاز به دلیل خاص دارند تا اینکه ببینیم به چه دلیلی موجب بطلان صوم می شوند ، اصل مطلب در قرآن مجید و در ضمن آیه ۱۸۷ از سوره بقره بیان شده است : « أحل لكم ليلة الصيام الرفث إلى نسائكم » یعنی در شب ماه رمضان آمیزش حلال می باشد که از این جا استفاده می شود که در روز آمیزش حرام است و جایز نمی باشد ، اصل این مطلب از ضروریات فقه ما و حتی بین تمام مسلمانان می باشد و همه جماع را یکی از مفطرات صوم ذکر کرده اند ، اما هر کدام از این نه صورت که در مسئله ذکر شد به طور جداگانه نیاز به دلیل دارند ، اولی جماع به صورت قبلاً می باشد که مسلماً اگر جماع قبلاً صورت بگیرد موجب بطلان صوم است . در اخبار ما احکام مترتب بر چند موضوع شده که توجه بفرمائید بنده فهرست وار و دسته بندی شده آنها را عرض می کنم تا بعداً به مفاد آنها برسیم ، دسته اول اخباری هستند که در آنها حکم مترتب بر عنوان نساء شده یعنی در آنها گفته شده چیزهایی که روزه را باطل می کند طعام است و شراب است و نساء که خبر ۱ از باب ۱ از ابواب مایمسک عنه الصائم که در ص ۱۸ از جلد ۷ وسائل ۲۰ جلدی واقع شده است به این مطلب اشاره دارد ، خبر این است : « محمد بن الحسن باسناده عن الحسين بن سعيد ، و باسناده عن محمد بن علی ابن محبوب ، عن يعقوب بن يزيد ، و باسناده عن علی بن مهزيار جميعاً عن ابن أبي عمير عن حماد بن عثمان ، عن محمد بن مسلم قال : سمعت أبا جعفر (ع) يقول : لا يضر الصائم ما صنع إذا اجتنب ثلاث خصال : الطعام و الشراب ، و النساء و

الارتماس في الماء » . خوب قدر مسلم از جماع که در این روایت ذکر شده و طی در قبل می باشد که روشن است و بحثی در آن نداریم . دسته دوم اخباری هستند که در آنها حکم مترتب بر عنوان جماع شده است که خبر ۱ و ۲ و ۳ از باب ۴ از ابواب مایمسک عنه الصائم که در ص ۲۵ از جلد ۷ وسائل ۲۰ جلدی واقع شده اند بر این مطلب دلالت دارند ، چون اخبار زیاد هستند ما همه آنها را نمی خوانیم چرا که بحث خیلی طولانی می شود و این بحث ها بیشتر در کتاب طهارت عروة در باب جنابت مطرح شده . دسته سوم اخباری هستند که در آنها حکم مترتب بر عنوان نکاح شده است که خبر ۳ از باب ۱ از ابواب مایمسک عنه الصائم که در ص ۱۹ از جلد ۷ وسائل ۲۰ جلدی واقع شده است بر این مطلب اشاره دارد ، البته نکاح به معنی وطی و آمیزش مراد است نه نکاح به معنی عقد . دسته چهارم اخباری هستند که در آنها حکم مترتب بر عنوان اتیان اهل شده است که خبر ۵ و ۸ و ۱۳ از باب ۸ از ابواب مایمسک عنه الصائم که در ص ۲۸ از جلد ۷ وسائل ۲۰ جلدی واقع شده اند بر این مطلب دلالت دارند . دسته پنجم اخباری هستند که در آنها حکم مترتب بر عنوان جنابت شده است که بسیار اخبار مهمی می باشند و خبر ۱ و ۲ از باب ۱۳ از ابواب مایمسک عنه الصائم که در ص ۳۸ از جلد ۷ وسائل ۲۰ جلدی واقع شده اند بر این مطلب دلالت دارند ، خبر اول این باب این خبر است : « محمد بن علی بن الحسين باسناده عن ابن أبي نصر ، عن أبي سعيد القمط ، أنه سئل ابو عبدالله (ع) عن من أجنب في شهر رمضان في اول الليل فنام حتى أصبح قال : لا شيء عليه ، و ذلك أن جنابته كانت في وقت حلال » يستفاد از این خبر که اگر جنابت در روز بود باعث بطلان بود . دسته ششم اخباری هستند که در آنها حکم مترتب بر عنوان وقوع علی الأهل شده است که خبر ۳ از باب ۸ از ابواب مایمسک عنه الصائم که در ص ۲۹ واقع شده است بر این مطلب دلالت دارد ، خبر این است : « و عنه ، عن ابيه ، عن ابن أبي عمير ، عن عبد الله بن سنان ، عن أبي عبدالله (ع) في رجل وقع على اهله في شهر رمضان فلم يجد ما يتصدق به على ستين مسكينا ، قال : يتصدق بقدر ما يطيق » خبر سنداً صحیح می باشد و يستفاد از این خبر که اگر کسی در روز ماه رمضان با اهل خودش جماع کند روزه اش باطل است و باید قضا کند و كفاره هم بدهد ، اما یک خبری وجود دارد که معارض با این خبر می باشد که خبر ۳ از باب ۱۲ از ابواب مایمسک عنه الصائم می باشد که در ص ۴۸۱ از جلد اول وسائل ۲۰ جلدی واقع

آیت الله خوئی قائلند که وطی مرثه قبلاً و دبراً موجب بطلان صوم می شود اما غلام و بهیمة را ایشان قبول نمی کنند و می گویند ما دلیلی بر بطلان صوم در وطی غلام و بهیمة نداریم ، آقای خوئی بیشتر به کلام محقق در شرایع اتکا کرده است که محقق در آنجا گفته است : « يجب الإمساك عن كل مأکول و عن كل مشروب و عن الجماع فی القبل اجماعاً و فی دبر المرثة علی الأظهر و یسند صوم المرثة و فی افساد الصوم بوطی الغلام و الدابة تردّد » محقق در معتبر جلد ۲ و ص ۶۵۳ هم همین مطلب را ذکر کرده بنابراین محقق هم در معتبر و هم در شرایع در افساد صوم بوطی غلام و دابة تردد دارد ، اما علامه در جلد ۱ از قواعد ص ۳۷۲ گفته که وطی غلام و دابة صوم را باطل می کند و همچنین علامه در منتهی هم گفته است که صوم را باطل می کند و روایتی که بنده خواندم را در آنجا ذکر کرده است ، اما شیخ طوسی در خلاف جلد ۲ ص ۱۹۰ فرموده اند : « إذا أدخل فی دبر امرئة أو غلام كان علیه القضاء و الکفارة و به قول الشافعی و قال ابو حنیفه علیه القضاء بلا کفارة » بعد ایشان می فرمایند که دلیل ما بر این مطلب قول پیامبر (ص) است که فرموده اند : « من عمل عمل قوم لوط فاقتلوه » و هر کجا موجب حد است موجب جنابت هم است و هر کجا که جنابت باشد روزه را باطل می کند ، بعد شیخ طوسی در جلد ۲ خلاف مسئله ۴۲ ص ۱۹۱ می فرماید : « إذا أتى بهیمة فأمنى كان علیه القضاء و الکفارة فان أولج و لم ینزل فلیس لأصحابنا فیہ نص ، ولكن یقتضی المذهب أن علیه القضاء ، لأنه لا خلاف فیہ ، وقال أبوحنیفة لآحد و لاغسل و لا کفارة و قال الشافعی وأصحابه فیها قولان ، و دلیلنا إذا أمنى علیه الکفارة » و وقتی هم که إمنا نکند باز مقتضی مذهب ما این است که روزه اش باطل می باشد بالاخره درباره بهیمة و غلام در بحث جنابت از کتاب طهارة عروة بحث مفصلی شده و ثابت شده که وطی بهیمة و غلام غسل دارد و هر کجا غسل دارد جنابت است و هر کجا جنابت است روزه باطل می شود که در این هیچ بحثی نیست اما ایشان در اینجا یک بحثی را مطرح کرده اند و گفته اند : « و یتحقق باذخال الحفشة أو مقدارها من مقطوعها بأقل من ذلك » خوب حالا می خواهیم ببینیم دلیل ایشان در اینجا چیست؟ دلیل این مطلب روایاتی هستند که در جلد اول وسائل و در باب ۶ از ابواب جنابت ص ۴۶۹ واقع شده اند ، چند خبر در اینجا وجود دارد ، خبر دوم باب را که صحیحه می باشد می خوانیم :

شده است خبر این است : « و باسناده عن محمد بن علی بن محبوب ، عن احمد بن محمد ، عن بعض الکوفیین یرفعه إلی أبی عبدالله (ع) فی الرجل یأتی المرأة فی دبرها و هی صائمة ، قال : لا ینقض صومها و لیس علیها غسل » . صاحب وسائل بعد از ذکر این خبر از شیخ طوسی و دیگران نقل کرده که این خبر مورد عمل اصحاب نیست و صاحب جواهر هم این مطلب را بیان کرده است ، این ها عناوینی بود که احکام بر آنها مترتب شده بود که یک به یک آنها را بیان کردیم .

خوب حالا می رویم سراغ اقوال فقها ، آیت الله خوئی اعلی الله مقامه در مستند العروة می فرمایند که قدر مسلم از این روایات وطی در قبل می باشد اما استفاده از این اخبار برای اینکه اتیان اهل و نساء و جماع و لو دبراً باشد مشکل است برای اینکه آنچه که معمول و متعارف است وطی فی القبل می باشد بنابراین این روایات اطلاق ندارند و شامل وطی فی الدبر نمی شوند ، کلاً فقهای ما دو دسته هستند عده ای می گویند که روایات مطلق هستند و شامل وطی فی الدبر هم می شوند و عده ای هم می گویند که روایات اطلاق ندارند و شامل وطی فی الدبر نمی شوند ، (اشکال و پاسخ استاد) : در آیه : « نساؤکم حرث لکم فأتوا حرثکم أنى شئتم » در کلمه أنى بحث می باشد که آیا به معنی زمان است یا اینکه به معنی موضع و محل می باشد ، که در اینجا آنی به معنی زمان می باشد یعنی هر زمانی که بخواهید و مراد از آنی کیف شئتم نیست یعنی کیفیت آمیزش مراد نیست و به نظر بنده استفاده وطی در دبر مشکل است و همچنین استفاده وطی در دبر از روایاتی که خواندیم هم مشکل است فلذا مسئله اختلافی می باشد .

اما یک روایتی درباره وطی در دبر داریم که خبر ۱ از باب ۱۲ می باشد که در ص ۴۸۱ از جلد ۱ وسائل ۲۰ جلدی واقع شده است ، خبر این است : « محمد بن الحسن باسناده عن الحسن بن سعید ، عن ابن أبی عمیر ، عن حفص ابن سوقة ، عن أخبره قال : سألت أبا عبدالله (ع) عن الرجل یأتی أهله من خلفها ؟ قال : هو أحدا المأتیین ، فیہ الغسل » . این خبر هر چند سنداً عمدتاً أخبره بود اما مورد عمل فقهای ما می باشد و مراد از أحد المأتیین وطی در دبر می باشد بنابراین خبر دلالت دارد بر این که اگر کسی از دبر وطی کند مثل همان وطی در قبل است چون که هر کجا جنابت باشد روزه باطل می شود و در این روایت هم گفته شده فیہ الغسل و معلوم می شود که جنب شده است .

محمد بن اسماعیل یعنی ابن بزیر قال : سئلت الرضا (ع) عن الرجل
یجامع المرءة قریبا من الفرج فال ینزلان متی یرجب الغسل ؟ قال :
اذا وقع الختان علی الختان فقد وجب الغسل ، البکر و غیر البکر»
، چند روایت مضمونشان همین است و در آنها گفته شده إلتقاء ختانان
و بعد سؤال شده که إلتقاء ختانان چطور حاصل می شود؟ گفته شده به
این حاصل می شود که حشفه غائب شود .

والحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً و صلی الله علی
محمد و آله الطاهیرین